

УДК 371, 378

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ТЕХНОЛОГІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА

Н.В.Василенко

***Анотація.** Стаття присвячена організаційно-педагогічним аспектам розвитку творчої активності особистості навчальній діяльності в умовах хмарної технології.*

***Ключові слова:** творча активність, активність, особистість, хмарна технологія.*

***Аннотация.** Статья посвящена организационно-педагогическим аспектам развития творческой активности личности в учебной деятельности в условиях облачной технологии.*

***Ключевые слова:** творческая активность, активность, личность, облачная технология.*

***Abstract.** The article is devoted to organizational and pedagogical aspects of the creative activity of the individual in the course of educational activities in terms of cloud technology.*

***Key words:** creative activity, activity, person, cloud technology.*

Постановка проблеми. Процес державотворення в Україні збігається з поступовим входженням до світового співтовариства й пошуками свого місця в сучасному світі. Разом з тим, глибокі цивілізаційні та інформаційні трансформації зумовили зміни ціннісних орієнтацій в усіх сферах життєдіяльності людства, в тому числі й в освіті. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року підкреслюється необхідність створення умов для творчої самореалізації кожного громадянина, створення життєздатної системи неперервного навчання й здобуття якісної освіти впродовж життя. У розв'язанні цих завдань важлива роль належить системі післядипломної освіти педагогічних працівників, де створюються умови для їхнього особистісного та професійного зростання відповідно до індивідуальних потреб і запитів та сучасних засобів навчання.

Актуальність проблеми. Серед нагальних питань, що вимагають першочерговості розв'язання, є проблема розвитку творчої активності особистості, в якій виявляється прагнення до постійного самовдосконалення та самоактуалізації в науково-методичній діяльності, спрямованій на динамічний пошук оптимальних педагогічних рішень за допомогою ІКТ.

Теоретичну основу дослідження становлять роботи філософського та психолого-педагогічного напрямів, у яких розкривається проблема творчої активності в контексті творчості (Г.С.Батищев, Л.С.Виготський, І.А.Зязюн, В.В.Клименко, П.П.Крамар, Я.О.Пономарьов, В.В.Рибалка, В.А.Роменець, В.А.Кан-Калик, Н.В.Кузьміна, М.М.Поташник, С.О.Сисоева та ін.); а також теоретико-методологічні основи та науково-педагогічні розробки системи підвищення кваліфікації (В.І.Бондар, Н.І.Клокар, С.В.Крисюк, В.І.Маслов, В.В.Олійник, Н.Г.Протасова, В.І.Пуцов, та ін.); роботи, в яких розкрито сутність організації педагогічного процесу в загальноосвітній та вищій школі (Г.П.Васянович, В.Ю.Биков, С.У.Гончаренко, Р.С.Гуревич, О.А.Дубсенюк, А.І.Кузьмінський, Н.Г.Ничкало, І.П.Підласий, Л.П.Пуховська, О.Я.Савченко, Т.І.Сущенко, Т.І.Шамова та ін.). Теоретико-методичні аспекти вивчення означеної проблеми висвітлені в працях згаданих науковців, але вони недостатньо розкривають підготовку педагогів у системі післядипломної освіти засобами ІКТ, зокрема сучасними хмарними технологіями. Актуальність і важливість окресленої проблеми, її суспільно-педагогічне значення й недостатня теоретична та методична розробленість зумовили вибір теми статті «Розвиток творчої активності особистості: технології, досвід, практика».

Мета та завдання статті полягають у визначенні особливостей освітніх технологій розвитку творчої активності особистості в системі післядипломної освіти й розкритті її специфіки в плані формування пошукової діяльності учнів старшої школи.

Виклад основного матеріалу. Творча активність є здатністю педагога, розвиток якої потребує створення спеціальних умов у системі післядипломної освіти. У продуктивній творчій активності відбуваються особистісний та професійний розвиток учителів й значно підвищується рівень педагогічної діяльності.

Досвід і практика засвідчили, що творча активність учителів у процесі підвищення кваліфікації значно зростає за таких педагогічних умов, як: постійна самоосвіта вчителів; використання вчителями ефективних форм і методів розвитку творчих здібностей учнів у процесі педагогічної діяльності; поєднання проблемного, активного, інтерактивного, ситуативного та спеціального навчання педагогів у процесі підвищення кваліфікації; самостійне виконання вчителями творчих завдань підвищеного рівня складності; гнучкий науково-методичний супровід процесу навчання фахівців у системі підвищення

кваліфікації відповідно до їхніх творчих потреб та запитів.

Дослідники розглядають поняття «творчість» і «активність» як два визначення діяльності, наголошують на їхньому взаємозв'язку й виділяють такі основні ознаки – принципову новизну, оригінальність, цінність створеного та прогресивний характер творчого продукту як для суспільства, так і окремої особистості. Варіативність тлумачення поняття «творча активність» ґрунтується на основі теорії діяльності в контексті психолого-педагогічної науки й розглядається дослідниками в особистісному та процесуальному аспектах. У понятті «творча активність» розкривається вищий якісний рівень, зміст та сутнісна якість діяльності, що здійснюється на вищому рівні активності людини. Творча активність учителя є складовою педагогічної творчості (як розвивальної взаємодії), його педагогічної майстерності, а також важливою професійною рисою та якістю. Термін «творча активність» пояснюється дослідниками як активність суб'єкта у творчій діяльності, а не як рівень його активності взагалі [1;2;4].

Осмислюючи різні наукові підходи до визначення сутності поняття, ми розуміємо творчу активність особистості як її здатність до індивідуально-неповторного особистісного та професійного самовираження, що має продуктивний пошуково-перетворювальний характер з усіма характерними ознаками творчого процесу, детермінованого внутрішньо-емоційним спонтанним саморухом до якісних змін. Специфіка творчої активності пов'язана із визначенням її особистісної структури. Основою для цього стали праці та висновки дослідників І.А.Зязюна, В.В.Клименка, С.І.Науменко, С.О.Сисоєвої, Т.Ф.Цигульської щодо природи, ознак, закономірностей та внутрішніх умов творчості вчителя. У структурі творчої активності вчителя ми виділяємо такі її цілісні компоненти: психолого-педагогічний та професійний [6].

Психолого-педагогічний компонент розкриває додаткові мотиви, характерологічні особливості, творчі якості особистості; механізм творчості (мислення, уява, почуття, психомоторика, енергопотенціал); педагогічні здібності (комунікативність, перцептивні здібності; динамізм особистості; емоційна стабільність, креативність). Зазначимо, що цей компонент є характерним для творчої активності вчителя будь-якого фаху.

Професійний компонент розкриває специфіку праці педагога й включає творчу уяву, чуття цілого, емоційність; здібності; творчі вміння, зокрема пошуково-дослідницькі, проблемно-ситуативні.

З цією метою ми розробили методикою та розкрили зміст педагогічного процесу щодо розвитку творчої активності особистості. Під методикою розвитку творчої активності в процесі підвищення кваліфікації ми розуміємо сукупність методів (прийомів), етапів навчання, спрямованих на реалізацію змісту педагогічного процесу в різних формах взаємодії між тими, хто навчається, й тими, хто навчає. Складовими цієї методики є комплекс методів проблемного, активного, інтерактивного, ситуаційного та спеціального навчання в їх поєднанні з традиційними, які використовуються комплексно.

Оновлення системи освіти держави значною мірою пов'язане з розробкою та впровадженням у педагогічну практику ефективних технологій розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості, формування її пізнавальної та творчої активності. Особливо актуальною є проблема реорганізації форм та методів роботи зі старшокласниками, оскільки саме старший шкільний вік характеризується активним розвитком пізнавальних і творчих здібностей, становленням наукового світогляду, особистісним самовизначенням дитини.

Досвід показав, що пошукові, науково-дослідницькі та експериментальні освітні проекти, у яких беруть участь педагоги, учні старших класів основної школи та вихованці позашкільних навчальних закладів, – надійний спосіб пізнання кожною особистістю своїх творчих можливостей, розвитку інтелектуальних здібностей. Тому основним змістом педагогічного процесу є комплекс науково-методичних, організаційних, заохочувальних заходів, які стимулюють активне залучення педагогів до здійснення дітьми старшого шкільного віку пошукової та дослідницької діяльності, сприяють розширенню мережі учнівських наукових товариств, координують їхню співпрацю з вищими навчальними закладами й науковими установами [3, с. 6].

Разом із загальноосвітніми навчальними закладами, гімназіями та ліцеями, творчою діяльністю учнів активно опікуються установи позашкільної освіти, що є справжніми творчими лабораторіями для дітей та учнівської молоді. Гуртки, творчі об'єднання науково-технічного, дослідницько-експериментального, гуманітарного, еколого-натуралістичного, туристсько-краєзнавчого, художньо-естетичного та інших напрямів позашкільної освіти створюють оптимальні організаційно-педагогічні та дидактичні умови для наукових досліджень творчо обдарованих і талановитих дітей [1;4].

Для освітнього процесу закладів післядипломної освіти визначальними є наступні принципи навчання та виховання, що максимально сприяють залученню особистості до науково-експериментальної роботи: науковість (тісний зв'язок і взаємодія навчального курсу з наукою);

активність (активна роль особистості в ході навчання); індивідуальний підхід (оптимальні умови для ефективного навчання і практичної творчої діяльності); синтез інтелектуальної і практичної діяльності (здобуті теоретичні знання трансформуються у внутрішні стимули); єдність свідомості та поведінки (формування свідомості особистості в процесі її практичної діяльності); суб'єкт-суб'єктна взаємодія (рівноправне партнерство, співробітництво та співтворчість між учасниками освітнього процесу); оптимальний вибір змісту, форм, методів та засобів навчання відповідно до освітніх запитів, інтересів і можливостей особистості тощо [5, с. 196].

Ми вважаємо, що у творчій активності педагога виявляється його потреба у формуванні творчої особистості учнів різними засобами, зокрема ІКТ в контексті хмарної технології. Термін «хмарні» (від англ. «cloud technology») – не зовсім влучний. Дійсно, дослівний переклад слова «cloud» – «хмара» (звідси «хмарні технології»), однак це ж слово перекладається як «розсіяний, розподілений». Також хмарні технології є «розподіленими технологіями», тобто опрацювання даних відбувається з використанням не одного стаціонарного комп'ютера, а розподіляється по комп'ютерах, підключених до Internet.

Уперше термін «хмарні технології» з'явився в 2008 році. У документах ІЕЕЕ (різновид технічної документації), знаходимо таке визначення: *«Хмарні технології – це програма, яка постійно зберігає для користувача інформацію на інтернет-серверах і лише тимчасово – на стороні користувача».*

По суті, на сьогоднішній день хмарні технології – це одна велика концепція, що включає в себе багато різних понять. Це програмне забезпечення, інфраструктура, платформа, дані, робоче місце тощо. Найголовнішою функцією хмарних технологій є задоволення потреб користувачів, що потребують віддаленої обробки даних. Звісно, для пересічного користувача домашнього ПК хмарні технології не є чимось таким, без чого неможливо обійтися. Однак для освіти хмарні технології мають суттєве значення, адже способів їхнього застосування можна знайти безліч!

Розглянемо найбільш вагомні переваги застосування хмарних технологій у навчальному процесі. Мабуть, основною перевагою є можливість економити на дорогому програмному забезпеченні. Не потрібно на кожен ПК установлювати дорогі офісні пакети та спеціалізовані програми обробки даних. Серед іншого, хмарні технології можуть забезпечити можливість усім педагогам та учням навчального закладу користуватися лише однією операційною системою, при цьому доступ до їхніх робочих місць відбуватиметься за допомогою значно дешевших терміналів.

Незважаючи на очевидні переваги, концепція хмарних технологій піддається значній критиці. Основні претензії пов'язані з безпекою інформації, адже не кожному користувачу зберігання особистих даних на віддаленому сервері видається надійним. Незважаючи на всі сумніви, схоже, що хмарні технології мають значні перспективи.

Упродовж 2013-2014 років у навчальних закладах постійно відбуваються тренінги для вчителів, методистів, керівників гуртків «Інтегроване заняття в умовах хмарних технологій» Учасники тренінгу мали можливість обговорити проблеми організації та проведення інтегрованих занять, познайомитися з методикою створення інтелект-карт; відбувся семінар-практикум для педагогів «Використання хмаро орієнтованого навчального середовища у формуванні творчої активності особистості» тощо. Вчителі та методисти інституту, які вже призвичаїлися до «хмари», переконані: для учнів новинка і цікава, і корисна. Використання в навчанні сучасних технологій позитивно впливає на мотивацію, покращує успішність (це підтверджують показники учнів експериментальних класів порівняно з контрольними), дає можливість самооцінювання «я на тлі інших» (на протигагу оцінюванню вчителем) і сприяє реалізації особистісно-орієнтованого підходу. До того ж кожний педагог і школяр матиме власний простір – електронний щоденник, сховище, де зберігатимуться всі завдання, виконані ним за роки навчання. А для тих, хто довго не відвідує заняття, «хмара» дає можливість створити спеціальний «віртуальний клас» для індивідуального навчання.

У «хмарі» міститься чимало корисних сервісів, які, за словами ІТ-фахівців, рано чи пізно мали бути зібрані разом. Електронна пошта, адресна книга, календар, сховище файлів SkyDrive, доступне для всіх користувачів, система відеоконференцій, керування групами користувачів (учні, співробітники, батьки) – «хмара над навчальним закладом» здатна замінити локальну мережу, не потребуючи сервера.

Для керівників гуртків, наукових товариств «хмара» виступає основним інструментом управлінської діяльності щодо формування творчої активності школярів. Коли все є під рукою будь-де і будь-коли, то і робота робиться швидше! Практика показала, що головна перевага використання хмарних освітніх технологій у позакласній роботі полягає в тому, що це є інструментом створення інформаційного середовища взаємодії учасників освітнього процесу.

Як варіант у позакласній роботі можуть використовуватися хмарні обчислення (англ. CloudComputing) — це модель забезпечення повсюдного та зручного доступу на вимогу через мережу до спільного поля обчислювальних ресурсів, що підлягають налаштуванню (наприклад, до

комунікаційних мереж, серверів, засобів збереження даних, прикладних програм та сервісів), і які можуть бути оперативно надані та звільнені з мінімальними управлінськими затратами та зверненнями до провайдера [7].

При використанні хмарних обчислень програмне забезпечення надається користувачеві як Інтернет-сервіс. Користувач має доступ до власних даних, але не може управляти й не повинен піклуватися про інфраструктуру, операційну систему й програмне забезпечення, з яким він працює. «Хмарою» метафорично називають Інтернет, який приховує всі технічні деталі. Згідно з документом ІБЕЕ, «*Хмарні обчислення – це парадигма, в рамках якої інформація постійно зберігається на серверах у мережі Інтернету і тимчасово кешиється на клієнтській стороні, наприклад на персональних комп'ютерах, ігрових приставках, смартфонах, ноутбуках тощо*».

Узагальнивши основні положення нашого дослідження, можемо дійти **висновку**, що в процесі систематичного залучення особистості до науково-експериментальної діяльності відбувається розвиток її творчих здібностей та творчої активності. Сьогодні, як ніколи раніше, важко уявити собі навчання без використання сучасних технологій. І насамперед йдеться про застосування в навчальному процесі комп'ютерних технологій.

Нам, педагогам, відомо, наскільки іноді буває складно забезпечити процес новітнім програмним забезпеченням і при цьому не порушити авторські права творців. Ще гірші справи з апаратним забезпеченням. На наш погляд, упровадження технологій «**хмарних обчислень**» в освітній процес може стати ефективним розв'язанням вищезгаданих проблем. Технологія використання «**хмарних сервісів**» пропонує новаторську альтернативу традиційній шкільній освіті, створюючи можливості для персонального навчання, інтерактивних занять і колективного викладання.

Література

1. Алфимов В.М. Развиваем умственные и творческие способности старшеклассников / В. М. Алфимов // Обдарована дитина. – 2003. – № 5. – С. 30-41.
2. Гаврилюк В.Ю. Творча активність старшокласників як психолого-педагогічна проблема / В. Ю. Гаврилюк // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць. – Вип. 8. – Кн. 1. – К., 2005. – С.95-100.
3. Ковбасенко Л.І. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу / Л. І. Ковбасенко // Шкільний світ. – 2003. - № 22-24. – С.2-6.
4. Колінець Г.Г. Формування дослідницьких здібностей у старшокласників / Г.Г.Колінець // Обдарована дитина. – 1999. – № 5.
5. Концепція позашкільної освіти та виховання // Виховна робота в закладах освіти України. Випуск II. Збірник нормативних документів та методичних рекомендацій. – К.: ІЗМН, 1998. – С. 192-203. – С. 196-197.
6. Науково-дослідна робота в закладах освіти: Методичний посібник / Укл. Ю.О.Туранов, В.І.Уруський. – Тернопіль: АСТОН, 2001. – 140 с.
7. Савенков А.И. Интеллектуальная одаренность и исследовательское поведение // Одаренный ребенок. – 2003. – № 6. – С. 16-21.